

Sygn. akt IV CSK 164/08

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 lipca 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Myszka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Strus

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa Szpitala Neuropsychiatrycznego im. (...) w L.

przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie X.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 24 lipca 2008 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 28 listopada 2007 r., sygn. akt I ACa (...),

oddala skargę kasacyjną i zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 5 400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 3 lipca 2007 r. Sąd Okręgowy w L. zasądził od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody X. na rzecz Szpitala Neuropsychiatrycznego im. (...) w L. kwotę 194 250,98 zł z ustawowymi odsetkami: od kwoty 159 866,11 zł od dnia 23 grudnia 2005 r. do dnia 5 grudnia 2006 r., a od kwoty 194 250,98 zł od 6 grudnia 2006 r.

do dnia zapłaty, oraz kwotę 49 475,80 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 6 grudnia 2006 r. do dnia zapłaty, umorzył postępowanie w części dotyczącej ustawowych odsetek od kwoty 279 001,57 zł za czas od 8 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty, a w pozostałej części powództwo oddalił. Istotne elementy stanu faktycznego sprawy przedstawiały się następująco.

Zarządzeniem Wojewody X. z dnia 17 sierpnia 1998 r. Psychiatryczny Specjalistyczny Zespół Opieki Zdrowotnej w L., prowadzony w formie jednostki budżetowej Skarbu Państwa, został przekształcony w Szpital Neuropsychiatryczny im. (...) w L., który w dniu 1 grudnia 1998 r. został wpisany do Krajowego Rejestru Sądowego. Po wydaniu przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z dnia 17 maja 1999 r., P 6/98, uznającego przepisy § 11 i § 12 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. w sprawie niektórych obowiązków i uprawnień pracowników zatrudnionych w zakładach służby zdrowia (Dz. U. Nr 51, poz. 326 ze zm. – dalej: „rozporządzenie z dnia 27 grudnia 1974 r.”) za niezgodne z art. 66 ust. 2 Konstytucji oraz z art. 298 i art. 128 Kodeksu pracy, trzydziestu lekarzy zatrudnionych w powodowym Szpitalu wystąpiło na drogę sądową o wynagrodzenie za dyżury pełnione między innymi w czasie od maja 1996 r. do końca listopada 1998 r., kiedy to byli jeszcze pracownikami Psychiatrycznego Specjalistycznego Zespołu Opieki Zdrowotnej w L. W 28 sprawach zapadły wyroki uwzględniające powództwo, a w dwóch doszło do zawarcia ugody. Lekarze J. K., E. D., K. D., K. K., M. B., A. D., M. G., A. N., M. B., M. C., E. P., A. S., J. Ś. i W. P. wystąpili wyłącznie przeciwko powodowi jako pracodawcy. Dochodzone kwoty zostały zasądzone od powodowego Szpitala, z tym że w sprawach tych Skarb Państwa wziął udział w charakterze interwenienta. Na podstawie wydanych wyroków powód wypłacił: tytułem należności głównej za czas sprzed dnia 1 grudnia 1998 r. kwotę 82 398,65 zł, tytułem odsetek kwotę 34 881,34 zł, a tytułem składki na ubezpieczenie społeczne odprowadził na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kwotę 39 551,35 zł. Lekarze E. E., J. J., B. M., T. T., B. Ł., B. D. i J. S. wystąpili zarówno przeciwko powodowi, jak i przeciwko Skarbowi Państwa. Dochodzone kwoty zostały zasądzone od powoda oraz od Skarbu Państwa-Wojewody X. *in solidum*. W wykonaniu tych wyroków powód wypłacił: tytułem należności głównej za czas sprzed dnia 1 grudnia 1998 r. kwotę 26 157,88 zł, tytułem odsetek kwotę 9 299,06 zł, a tytułem składki na ubezpieczenie społeczne odprowadził na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kwotę 12 555,79 zł. W dwóch sprawach, w których lekarze D. G. i E. Ż. wytoczyli powództwo przeciwko powodowi, Skarb Państwa pomimo zawiadomienia nie wziął udziału w charakterze interwenienta. Na podstawie

wydanych w tych sprawach wyroków powód wypłacił: tytułem należności głównej za czas sprzed dnia 1 grudnia 1998 r. kwotę 8 111,33 zł, tytułem odsetek kwotę 2 758,77 zł, a tytułem składki na ubezpieczenie społecznie odprowadził na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kwotę 3 893,43 zł. W kolejnych dwóch sprawach, w których z lekarzami A. S. i Z. K. doszło do zawarcia ugody, powód wypłacił: tytułem należności głównej za czas sprzed dnia 1 grudnia 1998 r. kwotę 8 730,97 zł, a tytułem składki na ubezpieczenie społeczne odprowadził na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kwotę 4 190,87 zł. Lekarz M. O., która wystąpiła przeciwko powodowi i Skarbowi Państwa, cofnęła pozew i zrzekła się roszczenia w stosunku do Skarbu Państwa, wobec czego dochodzona kwota została zasądzona od powoda, a postępowanie w stosunku do Skarbu Państwa uległo umorzeniu. Na podstawie tego wyroku powód wypłacił: tytułem należności głównej za czas sprzed dnia 1 grudnia 1998 r. kwotę 5 855,40 zł, tytułem odsetek kwotę 2 536,63 zł, a tytułem składki na ubezpieczenie społeczne odprowadził na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kwotę 2 805,31 zł. W pozostałych czterech sprawach, w których lekarze B. K., A. G., T. S. i M. D. wystąpili przeciwko powodowi oraz Skarbowi Państwa-Wojewodzie X., dochodzone należności zasądzono od powoda, a w stosunku do Skarbu Państwa oddalono powództwo. Na podstawie tytułów egzekucyjnych w 26-ciu spośród wspomnianych 30 spraw powód wypłacił lekarzom łącznie: tytułem należności głównej za czas sprzed dnia 1 grudnia 1998 r. kwotę 131 254,23 zł (tj. 82 398,65 zł +26 157,88 zł +8 111,33 zł +8 730,97 zł +5 855,40 zł), tytułem odsetek kwotę 49 475,80 zł (tj.34 881,34 zł +9 299,06 zł +2 758,77 zł +2 536,63 zł), a tytułem składki na ubezpieczenie społeczne odprowadził na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kwotę 62 996,75 zł (tj. 39 551,35 zł +12 555,79 zł +3 893,43 zł +4 190,87 zł +2 805,31 zł).

Pismem z dnia 5 grudnia 2005 r. powód wezwał pozwanego do dobrowolnej zapłaty wypłaconego pracownikom wynagrodzenia za godziny nadliczbowe w kwocie 159 866,11 zł w terminie 14 dni, a wobec niespełnienia świadczenia wystąpił z pozwem, który zapoczątkował postępowanie w sprawie.

Sąd Okręgowy – podzielając pogląd wyrażony w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2003 r., III CZP 64/03 (OSNC 2004, nr 7-8, poz. 108) – stanął na stanowisku, że samodzielnemu publicznemu zakładowi opieki zdrowotnej, powstałemu z przekształcenia publicznego zakładu opieki zdrowotnej prowadzonego w formie jednostki budżetowej Skarbu Państwa, który spełnił świadczenie z tytułu wynagrodzenia pracownika za okres jego pracy w tym zakładzie przed przekształceniem, przysługuje

roszczenie do Skarbu Państwa o zwrot spełnionego świadczenia oraz że podstawę prawną tego roszczenia stanowi art. 518 § 1 pkt 1 k.c. Podkreślił, że Psychiatryczny Specjalistyczny Zespół Opieki Zdrowotnej w L., prowadzony w formie jednostki budżetowej, nie był samodzielnym podmiotem prawa, gdyż zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 5 stycznia 1991 r. – Prawo budżetowe (Dz. U. z 1993 r. Nr 72, poz. 344 ze zm.), państwowe jednostki budżetowe pokrywały swoje wydatki bezpośrednio z budżetu państwa, a uzyskane dochody odprowadzały do tego budżetu. Zobowiązania wynikające z działalności zakładu opieki zdrowotnej prowadzonego w formie jednostki budżetowej były *de iure civili* w czasie istnienia tego zakładu zobowiązaniami Skarbu Państwa. Po przekształceniu Psychiatrycznego Specjalistycznego Zespołu Opieki Zdrowotnej w L., powstały Szpital Neuropsychiatryczny im. (...) w L., z chwilą wpisania go do rejestru, uzyskał osobowość prawną. Zgodnie z zasadą wynikającą z art. 40 § 1 k.c., Skarb Państwa nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania państwowych osób prawnych, chyba że przepis odrębny stanowi inaczej. Osoby prawne natomiast, nawet gdy są państwowymi osobami prawnymi, nie ponoszą odpowiedzialności za zobowiązania Skarbu Państwa. Z braku przepisu stanowiącego, że powstały w wyniku przekształcenia publicznego zakładu opieki zdrowotnej prowadzonego w formie jednostki budżetowej samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej ponosi odpowiedzialność za zobowiązania powstałe w związku z działaniem zakładu przed przekształceniem, nie można do zobowiązań związanych z działalnością państwowej jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, w razie jej przekształcenia w osobę prawną, przyjmować konstrukcji sukcesji uniwersalnej. W konsekwencji, w przypadku przekształcenia jednostki organizacyjnej Skarbu Państwa w samodzielny podmiot prawa, co powoduje likwidację tej jednostki, zobowiązania związane z jej działaniem pozostają zobowiązaniami Skarbu Państwa.

Odmienne postrzegana jest natomiast – stwierdził Sąd Okręgowy – kwestia przejścia zobowiązań związanych z działalnością przekształconej państwowej jednostki organizacyjnej na nowo powstałą osobę prawną, gdy chodzi o zobowiązania wynikające ze stosunku pracy. Z dniem przekształcenia jednostki budżetowej w samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej doszło do przejścia zakładu pracy na innego pracodawcę w rozumieniu art. 23¹ § 1 k.p., gdyż dotychczasowy pracodawca przestał istnieć zarówno w sensie prawnym, jak i faktycznym. W następstwie dokonanego przekształcenia pracownicy stali się z mocy prawa stronami stosunków pracy z nowym pracodawcą, który ponosi odpowiedzialność za zobowiązania wynikające ze stosunków

pracy powstałe przed przejściem na niego dotychczasowego zakładu pracy. W konsekwencji, w orzecznictwie przyjęta została teza, że samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej, powstały z przekształcenia zakładu publicznego prowadzonego w formie jednostki budżetowej, ponosi odpowiedzialność za zobowiązania wynikające ze stosunku pracy powstałe przed dokonaniem przekształcenia. Na tle regulacji zawartej w art. 3 k.p., zgodnie z którą pracodawcą jest jednostka organizacyjna, choćby nie posiadała osobowości prawnej, a także osoba fizyczna, jeżeli zatrudniają one pracowników, przyjęto zarówno w orzecznictwie, jak i w doktrynie, że Skarb Państwa nie może być pracodawcą; status pracodawcy mają jego jednostki organizacyjne. Oznacza to, że w sprawach o roszczenia pracowników ze stosunku pracy stroną nie jest Skarb Państwa, lecz państwowa jednostka organizacyjna będąca pracodawcą. Dotyczy to tym samym publicznych zakładów opieki zdrowotnej prowadzonych w formie jednostki budżetowej Skarbu Państwa. Z przedstawionej konstrukcji podmiotowości prawnej jednostek organizacyjnych Skarbu Państwa w zakresie stosunków pracy wynika, że *de lege lata* jednostki te są pracodawcą, czyli stroną stosunku pracy, a przez to dłużnikiem pracownika, jednak odpowiedzialność majątkową wobec pracownika ponosi Skarb Państwa wyposażony w osobowość prawną. Można zatem twierdzić, że jednostka organizacyjna Skarbu Państwa będąca pracodawcą jest dłużnikiem pracownika jedynie w znaczeniu formalnym, natomiast dłużnikiem w znaczeniu materialnym (dłużnikiem rzeczywistym) jest Skarb Państwa.

W związku z wprowadzeniem reformy ustrojowej państwa – podkreślił Sąd Okręgowy – ustawodawca w art. 80 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. Nr 133, poz. 872 ze zm. – dalej: „p.w.r.a.”) uregulował kwestię odpowiedzialności za zobowiązania wynikające z dotychczasowej działalności państwowych jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej. Zgodnie z wyrażoną w tym przepisie regułą, powstałe do dnia 31 grudnia 1998 r. zobowiązania państwowych jednostek budżetowych i zakładów budżetowych, przejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, pozostały zobowiązaniami Skarbu Państwa. Z przepisu tego wypływa wniosek, że gdyby w dniu 1 stycznia 1999 r. doszło do przejęcia przez jednostkę samorządu terytorialnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej prowadzonego w formie jednostki budżetowej, odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 80 ust. 1 p.w.r.a. za powstałe do dnia 31 grudnia 1998 r. zobowiązania, wynikające z działalności tego zakładu, nie budziłaby wątpliwości. Obejmowałaby ona także

zobowiązania wynikające ze stosunku pracy, ponieważ powołany przepis odnosi się do wszelkich zobowiązań. Skoro zatem przepis art. 80 ust. 1 p.w.r.a. ma zastosowanie do wynikających ze stosunku pracy zobowiązań publicznych zakładów opieki zdrowotnej prowadzonych w formie jednostki budżetowej Skarbu Państwa, powstałych przed ich przekształceniem w samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, także wówczas, gdy przekształcenie to nastąpiło przed dniem 1 stycznia 1999 r., to za zobowiązania te odpowiedzialność ponosi zarówno Skarb Państwa, jak i samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej jako pracodawca. Dla określenia wzajemnych relacji między tymi dwoma współodpowiedzialnymi podmiotami trzeba odwołać się do konstrukcji odpowiedzialności *in solidum*. W konsekwencji uprawnione jest – zdaniem Sądu Okręgowego – stwierdzenie, że w okolicznościach niniejszej sprawy dług, który był długiem Skarbu Państwa, spełnił – wykonując równocześnie własne zobowiązanie – powodowy samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej. W tej sytuacji należało zastosować przyjmowaną zarówno w nauce prawa, jak i w orzecznictwie konstrukcję długu formalnie własnego, ale materialnie cudzego. Zastosowanie tej konstrukcji pozwala na przyjęcie, że samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej, spełniając świadczenie z tytułu wynagrodzenia pracownika za okres jego pracy w tym zakładzie przed przekształceniem, spłaca cudzy dług w rozumieniu art. 518 § 1 pkt 1 k.c. Oznacza to, że samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej jest w rozumieniu tego przepisu osobą trzecią, wobec czego art. 518 § 1 pkt 1 k.c. może stanowić podstawę roszczenia samodzielnego zakładu opieki zdrowotnej do Skarbu Państwa o zwrot spełnionego świadczenia. Z powyższych względów Sąd Okręgowy uznał roszczenie powoda za usprawiedliwione co do zasady.

Analizując poszczególne sprawy, w których powodowy Szpital wykonał wydane orzeczenia, Sąd Okręgowy uznał, że żądanie zwrotu kwot wypłaconych lekarzom B. K., A. G., T. S. i M. D. jest nieuzasadnione, ponieważ w sprawach tych powództwo w stosunku do Skarbu Państwa- Wojewody X. zostało prawomocnie oddalone. Pewne wątpliwości może nasuwać żądanie zwrotu kwot wypłaconych M. O. z tej przyczyny, że wymieniona w stosunku do Skarbu Państwa cofnęła pozew i zrzekła się roszczenia. Sąd Okręgowy uznał jednak, że umorzenie postępowania, które było konsekwencją cofnięcia pozwu, nie korzysta z powagi rzeczy osądzonej, wobec czego zrzeczenie się przez pracownika roszczenia w stosunku do Skarbu Państwa, a uwzględnienie go w stosunku do pracodawcy nie pozbawia pracodawcy możliwości zwrotnego żądania spełnionego świadczenia na podstawie art. 518 § 1 pkt 1 k.c. Zasadność żądania zwrotu pozostałych

kwot wypłaconych przez powoda swoim pracownikom nie budzi natomiast żadnych wątpliwości.

Apelację pozwanego od powyższego wyroku Sąd Apelacyjny oddalił wyrokiem z dnia 28 listopada 2007 r., aprobując w całości zarówno ustalenia faktyczne, jak i ocenę prawną Sądu pierwszej instancji. Sąd Apelacyjny przypomniał, że na rozprawie w dniu 21 grudnia 2006 r. pozwany częściowo, mianowicie w zakresie żądanej należności głównej oraz odsetek, uznał powództwo. Podkreślił, że uznaniem tym Sąd jest związany (art. 213 § 2 k.p.c.), zwłaszcza że w aktach sprawy znajdują się odpisy prawomocnych wyroków zasądzających należności od powoda, a w siedmiu wypadkach na zasadzie *in solidum* także od pozwanego, na podstawie art. 128, art. 133 § 1 i art. 144 k.p. w związku z art. 80 ust. 1 p.w.r.a. Zastrzeżenia pozwanego dotyczące stosowania wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 maja 1999 r., P 6/98, w odniesieniu do okresu poprzedzającego wejście w życie Konstytucji są – zdaniem Sądu Apelacyjnego – nieuzasadnione, w wyroku tym bowiem Trybunał Konstytucyjny stwierdził niezgodność odnośnych przepisów rozporządzenia z dnia 27 grudnia 1974 r. nie tylko z Konstytucją, ale także z przepisami kodeksu pracy, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 1975 r. Stanowisko, że przepisy rozporządzenia z dnia 27 grudnia 1974 r. nie mają zastosowania przy ustalaniu wynagrodzenia za czas pełnienia dyżurów zakładowych przed dniem wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego można zresztą uznać już w orzecznictwie za utrwalone. Nieuzasadnione są też zarzuty pozwanego dotyczące zwrotu kwot wypłaconych M. O., która w stosunku do pozwanego cofnęła pozew i zrzekła się roszczenia, trzeba bowiem zauważyć, że w sprawie chodzi o szeroko rozumiane roszczenie regresowe, a nie o ponowne powództwo pracownika w stosunku do Skarbu Państwa. Jest to przy tym – stwierdził Sąd Apelacyjny – nietypowe roszczenie z art. 518 § 1 pkt 1 k.c., gdyż powód spłacił nie tylko „cudzy” dług, ale i „własny”. W sprawie nie można zatem ograniczać się do prostego zastosowania powołanego przepisu. Bezpodstawny jest również – zdaniem Sądu Apelacyjnego – zarzut naruszenia art. 123 § 1 pkt 2 k.c. w związku z art. 291 k.p., gdyż wniesienie pozwu o wynagrodzenie za pełnione dyżury lekarskie przeciwko samodzielnemu publicznemu zakładowi opieki zdrowotnej jako pracodawcy przerwało bieg przedawnienia roszczenia przeciwko Skarbowi Państwa, odpowiedzialnemu materialnie za zobowiązania powstałe przed przekształceniem jednostki budżetowej. Samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej pozostaje bowiem w tym samym stosunku obligacyjnym, jaki zawiązał się między lekarzami a Skarbem Państwa. Gdyby zresztą

odwołać się do konstrukcji odpowiedzialności solidarnej, co w drodze analogii jest w odniesieniu do odpowiedzialności *in solidum* dopuszczalne, w tym przepisów regulujących roszczenia regresowe, skutek byłby identyczny. Zrzeczenie się przez wierzyciela roszczenia wobec jednego z dłużników solidarnych nie ma skutku wobec pozostałych współdłużników (art. 373 k.c.), a jeżeli dłużnik solidarny, w stosunku do którego nastąpiło przerwanie biegu przedawnienia, spełnił świadczenie na rzecz wierzyciela, to pomimo że w stosunku do współdłużników roszczenie wierzyciela uległo przedawnieniu, nie będą mogli oni uchylić się od zaspokojenia roszczenia regresowego dłużnika (art. 376 k.c.), który spełnił świadczenie. Gdyby nawet pominąć tę regulację, powoływanie się przez pozwanego w ustalonym stanie faktycznym na przedawnienie należałoby uznać – stwierdził Sąd Apelacyjny – za ewidentne nadużycie prawa (art. 5 k.c.).

W skardze kasacyjnej pozwany powołał się na obie podstawy określone w art. 398³ § 1 k.p.c. i zgłosił wniosek o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego oraz zmianę wyroku Sądu Okręgowego z dnia 3 lipca 2007 r. przez oddalenie powództwa ewentualnie o uchylenie także powołanego wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania. W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej skarżący wskazał na naruszenie przepisów: art. 518 § 1 pkt 1 k.c. przez jego zastosowanie do należności publicznoprawnych, art. 291 § 1 k.p. przez odmowę jego zastosowania, art. 80 ust. 1 p.w.r.a. przez jego zastosowanie do stanu faktycznego niemieszczącego się w hipotezie zakodowanej w nim normy prawnej, art. 518 § 1 pkt 1 k.c. przez jego zastosowanie do należności, która wygasła na skutek zrzeczenia się przez wierzyciela, i art. 123 § 1 pkt 2 k.c. w związku z art. 291 § 5 k.p. przez błędne odczytanie znaczenia wyrażonej w nim normy prawnej, polegające na przyjęciu, że bieg terminu przedawnienia zostaje przerwany przez wniesienie pozwu także wtedy, gdy został on skierowany przeciwko innej osobie niż dłużnik. W ramach drugiej podstawy podniósł natomiast zarzut obrazy przepisów: art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez niewskazanie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku podstawy prawnej retroaktywnego działania wyroków Trybunału Konstytucyjnego, zastosowania wyroków Trybunału Konstytucyjnego wydanych na gruncie Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. do stanów faktycznych ukształtowanych przed jej wejściem w życie oraz rodzaju ubezpieczenia, podstawy prawnej i sposobu obliczania składek odprowadzonych przez powoda na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, art. 45 i art. 78 Konstytucji w związku z art. 386 § 4 k.p.c. przez odmowę uchylenia wyroku Sądu pierwszej instancji i

przekazania sprawy do ponownego rozpoznania w sytuacji nierozpoznania przez ten Sąd istoty sprawy, a w konsekwencji pozbawienie strony powodowej prawa do rozpoznania sprawy w postępowaniu dwuinstancyjnym, art. 321 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 128, art. 133 § 1 i art. 144 k.p. przez wydanie orzeczenia w oparciu o powołane przepisy w sytuacji braku w materiale procesowym twierdzeń wypełniających dyspozycje zakodowanych w nich norm prawnych, i art. 213 § 2 k.p.c. przez pominięcie cofnięcia częściowego uznania powództwa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przystępując w pierwszej kolejności do rozważenia podstawy kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. trzeba przypomnieć, że dla zachowania formy skargi kasacyjnej opartej na tej podstawie konieczne jest wskazanie przepisu postępowania, który miał doznać naruszenia, oraz wyjaśnienie, na czym to naruszenie polegało i jaki mogło mieć wpływ na wynik sprawy. To ostatnie wymaganie podyktowane jest tym, że w ujęciu art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. samo naruszenie przepisów postępowania nie stanowi wystarczającej podstawy skargi kasacyjnej. Skarżący powinien zatem – obok naruszenia przepisów postępowania – wykazać, że następstwa stwierdzonych wadliwości postępowania były tego rodzaju, że kształtowały lub współkształtowały treść kwestionowanego orzeczenia (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 1997 r., I CKN 57/96, OSNC 1997, nr 6-7, poz. 82, z dnia 11 marca 1997 r., III CKN 13/97, OSNC 1997 r. nr 8, poz. 114 i z dnia 2 kwietnia 1997 r., II CKN 98/96, OSNC 1997, nr 10, poz. 144 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 1996 r., III CKN 14/96, OSP 1997, nr 3, poz. 65).

Powołując się na naruszenie art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., skarżący wskazał na niedostateczne wyjaśnienie podstawy prawnej zaskarżonego wyroku. Twierdził, że brak w niej wskazania miarodajnego brzmienia nowelizowanych przepisów art. 128, art. 133 § 1 i art. 144 k.p., podstawy zastosowania do odpowiedzialności Skarbu Państwa i samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej konstrukcji *in solidum*, pozostającej w opozycji do konstrukcji subrogacji ustawowej, wskazania podstawy prawnej retroaktywnego działania wyroków Trybunału Konstytucyjnego, zastosowania wyroków Trybunału Konstytucyjnego wydanych na gruncie Konstytucji z dnia 2 kwietnia 1997 r. do stanów faktycznych ukształtowanych przed jej wejściem w życie oraz pobrania i obliczenia przez powoda składki odprowadzonej do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Podniósł, że wskazane niedostatki uzasadnienia utrudniają prawidłowe skonstruowanie skargi kasacyjnej, która charakteryzuje się dużym

formalizmem i wysokim poziomem stawianych stronie wymagań merytorycznych. Nie podjął natomiast próby wykazania, czy i jaki wpływ na wynik sprawy mogłyby mieć wskazane uchybienia i czy rzeczywiście uniemożliwiały poprawne sformułowanie zarzutów dotyczących materialnego aspektu sporu.

Odnosząc się do tego zarzutu trzeba podkreślić, że, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, zarzut obrazy art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. może wypełniać podstawę kasacyjną z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. tylko wyjątkowo, gdy z powodu istotnych braków w uzasadnieniu zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli kasacyjnej (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 1997 r., I PKN 97/97, OSNAPiUS 1998, nr 4, poz. 121, z dnia 26 listopada 1999 r., III CKN 460/98, OSNC 2000, nr 5, poz. 100 oraz z dnia 25 października 2000 r., IV CKN 142/00, niepubl.).

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że przepisy § 11 i § 12 rozporządzenia z dnia 27 grudnia 1974 r., uznane wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 maja 1999 r., P 6/98, za niezgodne z art. 66 ust. 2 Konstytucji oraz z art. 298 i z art. 128 kodeksu pracy, nie mają zastosowania przy ustalaniu wysokości wynagrodzenia za czas pełnienia dyżurów zakładowych przed dniem wejścia w życie tego wyroku. Uzasadniając to stanowisko odwołał się do argumentacji zawartej w orzeczeniach Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2000 r., III ZP 27/00 (OSNP 2001, nr 10, poz. 331), z dnia 23 stycznia 2001 r., III ZP 30/00 (OSNP 2001, nr 23, poz. 685) i z dnia 18 grudnia 2002 r., I PKN 668/01 (OSNP 2004, nr 3, poz. 47), dodał też, że odnośne przepisy rozporządzenia z dnia 27 grudnia 1974 r. zostały uznane za niezgodne nie tylko z Konstytucją, ale także z przepisami art. 298 i 128 k.p. W pierwszym z powołanych przez Sąd Apelacyjny orzeczeń Sąd Najwyższy wskazał, że akt normatywny uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą nie powinien być stosowany przez sąd w odniesieniu do stanów faktycznych sprzed ogłoszenia orzeczenia Trybunału, w drugim, że przepisy § 11 i § 12 rozporządzenia z dnia 27 grudnia 1974 r., uznane wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 maja 1999 r., P 6/98, za niezgodne z art. 66 ust. 2 Konstytucji oraz z art. 298 i z art. 128 Kodeksu pracy, nie mają zastosowania przy ustalaniu wysokości wynagrodzenia za czas pełnienia dyżurów zakładowych przed dniem wejścia w życie tego wyroku, a w trzecim, że do czasu wejścia w życie art. 32j ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej (Dz. U. Nr 91, poz. 408 ze zm.), to jest do dnia 21 stycznia 2000 r., podstawę prawną oceny sytuacji

pracowników zakładów opieki zdrowotnej pełniących dyżury zakładowe stanowił art. 144 k.p. Sąd Apelacyjny w pełni podzielił argumentację zawartą w uzasadnieniach powołanych orzeczeń i uznał ją za własną. W tej sytuacji nie może być w ogóle mowy o naruszeniu art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez niedostateczne wyjaśnienie skutków wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 maja 1999 r., P 6/98, gdyż powtarzanie podzielanej argumentacji przytoczonej w publikowanych orzeczeniach Sądu Najwyższego trzeba uznać za zbędne. Skarżący mógł zapoznać się z tą argumentacją i ustosunkować się do niej w skardze kasacyjnej. Tak samo ma się rzecz, gdy chodzi o wskazanie miarodajnego brzmienia nowelizowanych przepisów art. 128, art. 133 § 1 i art. 144 k.p. Istotnie, przepisy te były nowelizowane, niemniej zapoznanie się z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 maja 1999 r., P 6/98, i orzeczeniami Sądu Najwyższego, do których odwołał się Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, w pełni pozwalało odczytać miarodajne dla rozstrzygnięcia sporu brzmienie przepisów kodeksu dotyczących czasu pracy. Konstrukcja odpowiedzialności *in solidum* przyjęta została w zakończonych prawomocnymi wyrokami sprawach z powództwa E. E., J. J., B. M., T. T., B. D., J. S. i B. Ł., w których skarżący występował po stronie pozwanej. Brak wypowiedzi na ten temat w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku nie pozbawiał skarżącego możliwości sformułowania na odpowiednim poziomie zarzutów kasacyjnych dotyczących materialnego aspektu sporu. Co się natomiast tyczy wskazania podstawy prawnej odprowadzenia od zasądanego wynagrodzenia za pracę składki na ubezpieczenie społeczne, to trzeba zgodzić się ze skarżącym, że podstawa ta nie została w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku powołana. Sąd Apelacyjny stwierdził, że składka na ubezpieczenie społeczne została obliczona od wynagrodzenia należnego lekarzom za pracę przed dniem 1 grudnia 1998 r. i podkreślił, że skarżący nie kwestionował prawidłowości obliczenia składki, a jedynie zasadność żądania jej zwrotu. Sam brak wskazania w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku podstawy prawnej pobrania i odprowadzenia do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe społeczne nie wypełnia podstawy kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., gdyż nie uniemożliwia skarżącemu sformułowania zarzutów ani Sądowi Najwyższemu przeprowadzenia kontroli kasacyjnej. Skoro skarżący kwestionował samą zasadność żądania przez powoda zwrotu wspomnianej składki, Sąd Apelacyjny mógł zakładać, że zarówno podstawa prawna jej pobrania, jak i zasady obliczenia przez płatnika są skarżącemu znane. Wiadomo, że podstawę tę stanowią przepisy ustawy z

dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887 ze zm.; jedn. tekst: Dz. U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm.) i wydanych na jej podstawie aktów wykonawczych; wcześniej – przepisy wymienione w art. 122 powołanej ustawy. Konkludując zatem ten wątek rozważań, trzeba stwierdzić, że podniesiony zarzut naruszenia przepisów art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. nie może odnieść zamierzonego skutku.

Za bezzasadny uznać trzeba także kolejny zarzut mający wypełniać podstawę kasacyjną z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., mianowicie zarzut naruszenia art. 45 i art. 78 Konstytucji w związku z art. 386 § 4 k.p.c. przez odmowę uchylenia wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania w sytuacji nierozpoznania przez ten Sąd istoty sprawy, a w konsekwencji pozbawienia strony powodowej prawa do rozpoznania sprawy w postępowaniu dwuinstancyjnym. Bez względu na to, czy formułując zarzut obrazy art. 386 § 4 k.p.c. skarżący omyłkowo podkreślił uprawnienia procesowe strony powodowej zamiast własnych, zarzut nierozpoznania istoty sprawy jest nieuzasadniony. Jak już wyjaśniał Sąd Najwyższy, nierozpoznanie istoty sprawy oznacza zaniechanie przez sąd pierwszej instancji zbadania materialnoprawnej podstawy żądania pozwu albo pominięcie merytorycznych zarzutów pozwanego (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22, z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, niepubl. oraz z dnia 14 maja 2002 r., V CKN 357/00, niepubl.). W niniejszej sprawie Sąd pierwszej instancji zbadał zarówno materialną podstawę żądań pozwu, jak i merytoryczne zarzuty skarżącego. Okoliczność, że skarżący nie aprobejuje podjętego rozstrzygnięcia lub nie podziela wspierającej je argumentacji, nie oznacza, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy. Skarżący może kwestionować prawidłowość rozstrzygnięcia, zgłaszając konkretne zarzuty dotyczące materialnego aspektu sporu.

Kolejny zarzut mający wypełniać podstawę kasacyjną z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. dotyczy naruszenia art. 321 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 128, art. 133 § 1 i art. 144 k.p. Uzasadniając go skarżący wywodził, że w hipotezach art. 128, art. 133 § 1 i art. 144 k.p., regulujących czas pracy pracowników, powołane zostały takie okoliczności jak stosowany wobec pracowników system czasu pracy, czas pełnionych dyżurów, czas pracy wykonywanej podczas dyżurów oraz czas wolny wykorzystany za czas pełnionych dyżurów, co do których materiał procesowy nie zawiera żadnych twierdzeń strony powodowej. Zdaniem skarżącego, oznacza to, że zaskarżony wyrok

został wydany na podstawie faktycznej niepowołanej przez powoda. Odnosząc się tak skonstruowanego zarzutu można zgodzić się jedynie z samą tezą, że oparcie wyroku na podstawie faktycznej niepowołanej przez powoda jest orzeczeniem ponad żądanie w rozumieniu art. 321 k.p.c. (zob. wyrok sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2005 r., II CK 556/04, OSNC 2006, nr 2, poz. 38). Nie można natomiast podzielić poglądu skarżącego, jakoby w niniejszej sprawie wyrok uwzględniający powództwo wydany został na podstawie faktycznej, na której powód ani w pozwie, ani w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji nie opierał powództwa. Skarżący pominął bowiem okoliczności istotne dla określenia granic żądania, zwłaszcza to, że powód dochodził zwrotu wypłaconego 26 lekarzom wynagrodzenia za pracę, które zostało na ich rzecz – z wyjątkiem dwóch wypadków – zasądzone prawomocnymi wyrokami, że kserokopie wyroków zostały złożone do akt sprawy, że w sprawach toczących się z powództwa J. K., E. D., K. D., K. K., M. B., A. D., M. K., A. N., M. B., M. C., E. K., A. S., J. Ś. i W. P. skarżący brał udział w charakterze interwenienta, w sprawach z powództwa D. G. i E. Ż. skarżący nie wziął udziału pomimo zawiadomienia go o toczącym się postępowaniu, a w sprawach z powództwa E. E., J. J., B. M., T. T., B. D., J. S. i B. Ł. dochodzone wynagrodzenie zostało zasądzone także od skarżącego. W tej sytuacji nie może być mowy o tym, by Sąd Apelacyjny naruszył wynikający z art. 321 k.p.c. zakaz wyrokowania ponad żądanie. Oceny tej nie zmienia przy tym podnoszona przez skarżącego okoliczność, że powód uzasadniając żądanie nie powoływał się na przejęcie Szpitala w O. przez jednostkę samorządu terytorialnego. Skarżący nie podjął zresztą nawet próby wykazania, czy i jaki wpływ na wynik sprawy mogłaby mieć wspomniana okoliczność faktyczna. Co się zaś tyczy powodowego Szpitala, to figuruje on w załączniku do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 22 czerwca 2001 r. w sprawie wykazu samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej, które zostały przejęte przez gminy, powiaty i samorzady województw (Dz.U. Nr 65, poz. 659; sprost. Dz. U. z 2003 r. Nr 121, poz. 1140).

Nie może również odnieść zamierzonego skutku ostatni spośród zarzutów mających wypełniać podstawę kasacyjną z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., mianowicie zarzut obrazy art. 213 § 2 k.p.c. Według powołanego przepisu, sąd jest związany uznaniem powództwa, chyba że uznanie jest sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa. Pozostawiając na uboczu teoretyczne kontrowersje dotyczące samej istoty uznania, można stwierdzić, że skutkiem uznania powództwa jest pominięcie postępowania dowodowego w zakresie okoliczności objętych

uznaniem, wydanie wyroku uwzględniającego powództwo w zakresie objętym jego uznaniem, nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności i zwrot kosztów procesu pozwanemu w wypadku, gdy uznanie zostało dokonane przy pierwszej czynności procesowej. Dopóki toczące się postępowanie nie zostanie zakończone w rezultacie dokonanego uznania, dopóty uznanie może być skutecznie odwołane.

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Apelacyjny jedynie przypomniał, że w dniu 21 grudnia 2006 r. skarżący częściowo uznał powództwo oraz że w toku dalszego postępowania nie odwołał złożonego oświadczenia o uznaniu. Nie powinno jednak budzić wątpliwości, że rozstrzygnięcie nie zostało oparte wyłącznie na uznaniu, w sprawie przeprowadzono bowiem postępowanie dowodowe, poczyniono ustalenia faktyczne, rozważono materialną podstawę żądania, a wydanego wyroku nie zaopatrzono w rygor natychmiastowej wykonalności. W tej sytuacji okoliczność, czy późniejsze czynności procesowe skarżącego w powiązaniu ze zmianą pełnomocnika były dostatecznym wyrazem woli odwołania złożonego oświadczenia o uznaniu, pozostaje bez znaczenia. Warto jedynie zauważyć, że zmiana pełnomocnika procesowego jest nieistotna dla oceny, czy doszło do odwołania dokonanej wcześniej przez ten sam podmiot czynności procesowej.

Jak wynika z powyższych rozważań, powołana w skardze kasacyjnej podstawa z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. jest nieuzasadniona.

Przed przystąpieniem do rozważenia zarzutów podniesionych w ramach podstawy kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. wypada przypomnieć, że kwestia rozliczeń między samodzielnym publicznym zakładem opieki zdrowotnej, który zgodnie z art. 23¹ § 2 k.p. zapłacił zaległe wynagrodzenia pracownikom byłego zakładu opieki zdrowotnej – jednostki budżetowej, a Skarbem Państwa nie stanowi w orzecznictwie Sądu Najwyższego *novum*. W powołanej i obszernie cytowanej przez Sądy Orzekające uchwale z dnia 8 października 2003 r., III CZP 64/03, Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że samodzielnemu publicznemu zakładowi opieki zdrowotnej, powstałemu z przekształcenia publicznego zakładu opieki zdrowotnej prowadzonego w formie jednostki budżetowej Skarbu Państwa, który spełnił świadczenie z tytułu wynagrodzenia pracownika za okres jego pracy w tym zakładzie przed przekształceniem, przysługuje roszczenie do Skarbu Państwa o zwrot spełnionego świadczenia. Powołał się przy tym na przyjmowaną zarówno w nauce prawa, jak i w orzecznictwie konstrukcję długu formalnie własnego, ale materialnie cudzego, której zastosowanie pozwala na przyjęcie, że samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej, spełniając świadczenie z tytułu

wynagrodzenia pracownika, s płaca cudzy d ług w rozumieniu art. 518 § 1 pkt 1 k.c., wobec czego mo że żądać zwrotu spełnionego świadczenia (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 19 października 1995 r., III CZP 98/95, OSNC 1995, nr 12, poz. 169).

Natomiast w wyroku z dnia z dnia 23 kwietnia 2004 r., I CK 581/03, Sąd Najwyższy wywiódł roszczenie o zwrot spełnionego świadczenia z normy prawnej wyprowadzonej z całokształtu regulacji zawartej w art. 80 ust. 1 w związku z art. 47 ust. 1 p.w.r.a. i art. 23¹ § 2 k.p. (Biuletyn SN 2004, nr 11 s. 9). Podkreślił, że art. 23¹ k.p. w brzmieniu nadanym mu z mocą od dnia 2 lutego 1996 r. stanowił między innymi, że w razie przejścia zakładu pracy lub jego części na innego pracodawcę, nowy pracodawca staje się z mocy prawa stroną w dotychczasowym stosunku pracy, a za zobowiązania wynikające ze stosunku pracy, powstałe przed przejściem części zakładu pracy na innego pracodawcę, dotychczasowy i nowy pracodawca odpowiadają solidarnie. Według wykładni przeprowadzonej w orzecznictwie, jeżeli zgodnie z brzmieniem art. 23¹ § 2 k.p. nowy pracodawca odpowiada za zobowiązania wynikające ze stosunku pracy, powstałe przed przejściem zakładu pracy, w przypadku częściowego przejścia zakładu pracy, to tym bardziej należy przyjąć na podstawie tego przepisu odpowiedzialność nowego pracodawcy za zobowiązania wynikające ze stosunku pracy, powstałe przed przejściem zakładu pracy, w przypadku całkowitego przejścia zakładu pracy. Po wejściu w życie art. 80 ust. 1 p.w.r.a. – stwierdził Sąd Najwyższy – wyłoniły się pytania, czy hipoteza tego przepisu objęła zobowiązania, w tym mające swe źródło w stosunku pracy, powstałe w związku z funkcjonowaniem zakładów opieki zdrowotnej – jednostek budżetowych, przekształconych w samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, co do których, stosownie do art. 47 ust. 1 p.w.r.a., jednostki samorządu terytorialnego przejęły z dniem 1 stycznia 1999 r. uprawnienia organu administracji rządowej związane z utworzeniem samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, a w razie odpowiedzi pozytywnej na to pytanie, czy przepis art. 80 ust. 1 p.w.r.a. wywarł wpływ na możliwość stosowania art. 23¹ § 2 k.p. w odniesieniu do przypadków przekształcenia zakładów opieki zdrowotnej. Na pierwsze pytanie w orzecznictwie udzielono odpowiedzi pozytywnej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2002 r., I PKN 668/01). Artykuł 80 ust. 1 p.w.r.a. – podkreślił Sąd Najwyższy – nie stanowi podstawy następstwa prawnego w odniesieniu do wymienionych w nim zobowiązań. Zobowiązania te z chwilą swego powstania w zakresie działania jednostek budżetowych były zobowiązaniami Skarbu Państwa i według omawianego

przepisu pozostały nimi nadal, z tą tylko różnicą, że obecnie – skoro jednostki budżetowe, w zakresie działania których one powstały, już nie istnieją – ich realizacja wchodzi w obręb zadań innych państwowych jednostek organizacyjnych (zob. uwagi zawarte w uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 1999 r., III CZP 11/99, OSNC 2000, nr 1, poz. 2). Celem tego przepisu było zatem usunięcie ewentualnych wątpliwości co do tego, czy wspomniane zobowiązania pozostają nadal zobowiązaniami Skarbu Państwa. Przyjęte w omawianym przepisie rozwiązanie odpowiada regule, zgodnie z którą zobowiązania związane z działalnością państwowej jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej po włączeniu jej w strukturę innej osoby prawnej pozostają nadal zobowiązaniami Skarbu Państwa, jeżeli co innego nie wynika ze szczególnego przepisu ustawy (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2002 r., III CZP 75/02, OSNC 2003, nr 10, poz. 134). W ustanowieniu art. 80 ust. 1 p.w.r.a. należy dostrzegać – podkreślił Sąd Najwyższy – wyraz dążeń ustawodawcy do ochrony jednostek samorządu terytorialnego przed obciążeniem ich zobowiązaniami powstałymi w zakresie działalności państwowych jednostek organizacyjnych bez przekazania im środków finansowych na pokrycie tych zobowiązań. W granicach, w jakich art. 80 ust. 1 p.w.r.a. dotyczy również zobowiązań ze stosunków pracy powstałych w zakresie funkcjonowania zakładów opieki zdrowotnej – jednostek budżetowych, ani art. 80 ust. 1 p.w.r.a. nie narusza zastosowania art. 23¹ § 2 k.p. w odniesieniu do tych zobowiązań, ani jego zastosowanie w tym zakresie nie jest naruszone przez art. 23¹ § 2 k.p. Rozważania te – stwierdził Sąd Najwyższy – prowadzą do wniosku, że do zapłaty zaległych wynagrodzeń za okres przed przekształceniem zobowiązany był zarówno samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej, jak i Skarb Państwa. Ze względu na to, że, w odróżnieniu od przypadków odpowiedzialności wyraźnie uregulowanej w art. 23¹ § 2 k.p., zobowiązanych podmiotów nie łączyła więź solidarności, odpowiadały one *in solidum*. Z chwilą zapłaty zaległych wynagrodzeń – stwierdził dalej Sąd Najwyższy – doszło wygaśnięcia (*per analogiam* art. 366 § 1 k.c., zob. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 1975 r., III CZP 6/75, OSNCP 1976, nr 6, poz. 27 oraz z dnia 22 listopada 1978 r., III CZP 76/78, OSNCP 1979, nr 5, poz. 93) zobowiązań obu tych podmiotów i wyłoniło się pytanie, czy i w jakim zakresie ten z nich, który zapłacił nabył wobec drugiego roszczenie zwrotne. Nie wykluczając możliwości uznania art. 518 § 1 pkt 1 k.c. za podstawę regresu między dłużnikami zobowiązania *in solidum* Sąd Najwyższy wskazał na konsekwencje tego rozwiązania. Podkreślił, że przedawnienie

roszczenia o zwrot z chwilą przedawnienia roszczenia wierzyciela, w którego prawa nastąpiło wstąpienie, nie harmonizuje z tym, że rozpoczęcie biegu przedawnienia roszczeń regresowych następuje z reguły dopiero po spełnieniu świadczenia przez występującego z roszczeniem regresowym. Różnorodność sytuacji, w których dochodzi do powstania zobowiązań *in solidum* sprawia, że jeżeli nie ma przepisu szczególnego wyraźnie rozstrzygającego o dopuszczalności i zakresie roszczenia regresowego, na rozstrzygnięcie tej kwestii powinien mieć wpływ przede wszystkim charakter stosunków składających się na określone zobowiązanie tego rodzaju. Artykuł 23¹ § 2 k.p., będący źródłem odpowiedzialności samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, został podyktowany interesem pracowników, natomiast przesądzenie w art. 80 ust. 1 p.w.r.a. o pozostaniu objętych tym zobowiązań, a więc i zobowiązań do zapłaty wynagrodzeń pracowniczych, zobowiązaniami Skarbu Państwa, jakkolwiek leżało także w interesie wierzycieli, było przede wszystkim wyrazem dążeń ustawodawcy do ochrony jednostek samorządu terytorialnego przed obciążeniem ich zobowiązaniami powstałymi w zakresie działalności państwowych jednostek organizacyjnych bez przekazania im środków finansowych na pokrycie tych zobowiązań. Stąd wniosek – skonstruował Sąd Najwyższy – nakazujący uznać nabycie z chwilą zapłaty zaległych wynagrodzeń przez samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej roszczenia wobec Skarbu Państwa o zwrot całej zapłaconej sumy.

Skład orzekający Sądu Najwyższego podziela argumentację przeprowadzoną w powołanym wyroku z dnia 23 kwietnia 2004 r., I CK 581/03, która przy przyjęciu wprowadzonej odmiennie konstrukcji niż w uchwale z dnia 8 października 2003 r., III CZP 64/03, niemniej prowadzi do identycznej konkluzji (zob. też wyroki Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2004 r., IV CK 361/03, niepubl., z dnia 8 lipca 2004 r., IV CK 561/03, niepubl., z dnia 7 października 2004 r., II PZP 11/04, OSNP 2005, nr 1, poz. 2, z dnia 26 stycznia 2005 r., V CK 407/04, niepubl. z dnia 12 lipca 2006 r., V CSK 187/06, niepubl. oraz z dnia 15 czerwca 2007 r., II CSK 99/07, niepubl.).

W świetle przytoczonych wywodów podniesiony przez skarżącego zarzut naruszenia art. 80 ust. 1 p.w.r.a. przez jego zastosowanie do stanu faktycznego niemieszczącego się w hipotezie zakodowanej w nim normy prawnej nie może być uznany za uzasadniony. Trzeba przy tym podkreślić, że zarzut ten nie został poparty przekonującą argumentacją, nie można bowiem przyjmować, że zobowiązanie z tytułu wynagrodzenia za pracę świadczoną przed dniem 1 grudnia 1998 r. powstało dopiero po ogłoszeniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 maja 1999 r., P 6/98.

Szerszego rozważenia wymagają natomiast zarzuty dotyczące przedawnienia dochodzonego roszczenia. Skarżący ma rację niewątpliwie stwierdzając, że, zgodnie z art. 291 § 1 k.p., roszczenia ze stosunku pracy ulegają przedawnieniu z upływem 3 lat od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne. Trafnie też wywodzi, że roszczenie osoby trzeciej nabyte na podstawie art. 518 § 1 pkt 1 k.c. przedawnia się w terminie przewidzianym dla roszczenia wierzyciela wobec dłużnika głównego, co wynika z zasad konstrukcyjnych, które legły u podstaw instytucji subrogacji ustawowej (art. 518 k.c.). Nowy wierzyciel kontynuuje bowiem ten sam jurydycznie stosunek obligacyjny do czasu uzyskania świadczenia od dłużnika. Innymi słowy, wstępuje w sytuację prawną wierzyciela wobec dłużnika. Nabywa zatem roszczenie z takim ograniczonym terminem przedawnienia, jaki – po odliczeniu okresu, który do tego czasu upłynął – pozostawał dotychczasowemu wierzycielowi do dochodzenia roszczenia od dłużnika (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 1985 r., III CRN 148/85, OSNCP 1986, nr 3, poz. 34 oraz uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2003 r., III CZP 43/03, OSNC 2004, nr 10, poz. 151). Gdyby podstawę prawną dochodzonego roszczenia mógł stanowić jedynie przepis art. 518 § 1 pkt 1 k.c., trzeba by zgodzić się z zarzutami skarżącego, że roszczenie to ulegałoby przedawnieniu w terminie przewidzianym w art. 291 § 1 k.p. oraz że – wbrew odmiennym zapatrywaniom Sądu Apelacyjnego – wniesienie przez pracownika pozwu o wynagrodzenie za dyżury lekarskie przeciwko samodzielnemu publicznemu zakładowi opieki zdrowotnej nie przerywałoby biegu przedawnienia przeciwko Skarbowi Państwa. Te trafne wywody skarżącego nie mogą jednak prowadzić do uwzględnienia skargi kasacyjnej przede wszystkim z tej przyczyny, że dochodzona wierzytelność zwrotna miała oparcie w normie prawnej wyprowadzonej z całokształtu regulacji zawartej w art. 80 ust. 1 w związku z art. 47 ust. 1 p.w.r.a. i art. 23¹ § 2 k.p. Poza tym Sąd Apelacyjny stanął na stanowisku, że w ustalonym stanie faktycznym podniesienie przez pozwanego zarzutu przedawnienia należałoby uznać za ewidentne nadużycie prawa (art. 5 k.c.). Okoliczność ta – jak się wydaje – uszła uwagi skarżącego, gdyż nie podniósł zarzutu naruszenia art. 5 k.c.

Dochodzona wierzytelność zwrotna, mająca oparcie w normie prawnej wywiedzionej z art. 80 ust. 1 w związku z art. 47 ust. 1 p.w.r.a. i art. 23¹ § 2 k.p., nie powstała w wyniku wstąpienia w prawa zaspokojonego wierzyciela, lecz z chwilą dokonania zapłaty przez powoda. Rozpoczęcie biegu przedawnienia roszczeń regresowych następuje dopiero po spełnieniu świadczenia przez występującego z roszczeniem (art. 120 § 1 zdanie drugie k.c.; zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23

kwietnia 2004 r., I CK 581/03). Z ustaleń Sądu Apelacyjnego wynika, że zapłata zasądzonych od powoda wynagrodzeń nastąpiła w latach 2004 – 2006, natomiast pozew wpłynął do Sądu pierwszej instancji w dniu 14 listopada 2006 r. Roszczenie powoda nie uległo zatem przedawnieniu.

Roszczenia regresowe przewidziane w art. 376 i art. 378 k.c. mają charakter samoistny i nie mogą być utożsamiane z instytucją subrogacji ustawowej unormowanej w art. 518 k.c. Nie może zatem odnieść zamierzonego skutku podniesiony przez skarżącego zarzut naruszenia art. 518 § 1 pkt 1 k.c. przez jego zastosowanie do należności publicznoprawnych.

Tak samo ma się rzecz, gdy chodzi o zarzut obrazy powołanego przepisu przez jego zastosowanie do należności, która wcześniej wygasła na skutek zrzeczenia się przez wierzyciela. Zgodnie z art. 373 k.c., zwolnienie z długu lub zrzeczenie się solidarności przez wierzyciela względem jednego z dłużników solidarnych nie ma skutku względem współdłużników. Regulacja ta oznacza, że mimo iż zwolnienie z długu lub zrzeczenie się solidarności odnoszą skutek wobec dłużnika, którego dotyczą, współdłużnicy ponoszą nadal solidarną odpowiedzialność wobec wierzyciela za cały dług, a dłużnik zwolniony z długu lub wobec którego wierzyciel zrzekł się solidarności jest nadal zobowiązany do pokrycia przypadającego nań udziału w długu wobec współdłużnika, który spełnił świadczenie (art. 376 k.c.). Współdłużnik nie może powoływać się na to, że roszczenie wierzyciela w stosunku do niego uległo przedawnieniu, jeżeli roszczenie wierzyciela w stosunku do dłużnika, który spełnił świadczenie, w chwili spełnienia nie było przedawnione. Tę samą regułę należy w drodze analogii odnieść do odpowiedzialności *in solidum*.

Jak wynika z powyższych rozważań, zaskarżony wyrok mimo częściowo błędnego uzasadnienia odpowiada prawu. W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną, postanawiając o kosztach postępowania kasacyjnego po myśli art. 98 § 1 i 3 oraz art. 99 w związku z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. Wysokość tych kosztów została określona na podstawie § 6 pkt 7 i § 12 ust. 4 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).